

ב. להלכה נחלקו הראשונים אם מותר לגלח רק את השפה המעכבת אכילה [מלבד אסטניס שמותר אף ביותר מזה], או מותר לגלח את כל השפה (ערא"ש).

ב. רב יצחק בר יעקב בר גיורי מסר בשם רבי יוחנן: כלי פשתן מותר לכבסם בחולו של מועד, וניסו להוכיח כן מהמשנה וממנהג, ודחו.

לפרש"י הטעם הוא שאין טירחה מרובה בכביסת כלי פשתן. ורש"י שעל הרי"ף והנמוקי-יוסף כתבו מפני שהם מיטנפים במהרה וצריך תמיד לכבסם ואין קבע לכיבוסם. הרי"ף הביא התר זה להלכה (וכ"ה בדרשות מהר"ח או"ז). והרא"ש כתב שעתה נהגו בדבר איסור ואין להתירו (וע' חרושים ובאורים).

מטפחות הידים ומטפחות הספרים (יש מפרשים של תספורת, לאותם המותרים לגלח במועד. ויש מפרשים ספרי תורה) ומטפחות הספג (שמתנגבים בהם לאחר רחיצת הגוף) – מותרים, ואפילו אינם של פשתן.

ג. אלו כותבים במועד (משום דבר האבד. תוס'): קידושי נשים [ובכלל זה שטרי פסיקתא, כמה אתה נותן לבנך וכו'], וגטין (שרוצה הבעל ללכת ולא תשאר עגונה. נמו"י. וע' חרושים ובאורים) ושוברים, דייתקי (שטרות צוואה), מתנה ופרוזבולין, איגרות שום (= שומת בית דין) ואיגרות מזון, שטרי חליצה ומיאונים, ושטרי בירורים (רש"י מפרש: שבררו ב"ד חלק זה לזה וחלק זה לזה. ושאר מפרשים כתבו: שטרי בעלי הדין שבוררים להם דיינים), גזרות בית דין (= פסקי דינים), ואיגרות של רשות (בירושלמי מפרש: אגרות שלומים, ויש מפרשים: ציווי וקיום של שלטון, או כתב רשות והסמכה לדון ולהורות, ואם אין לו שטר וטעה צריך לשלם וע"י השטר נפטר).

וכן מותר לכתוב שטר מכירה אם נאנס ולא יכל לכתוב מקודם, שגם זה דבר האבד, פן יישכח הדבר או ימותו העדים וכד' (עפ"י תוס'). הבית-יוסף (תקמה) כתב להתיר לכתוב כתבים של פרקמטיא שאינה אבודה. וכן פסק בשלחן ערוך (שם ה). ויש שנתקשו בדבריו (וע' באור הלכה וחרושים ובאורים).

אין כותבים שטרי חוב. ואם אינו מאמינו או שאין לו (= לסופר) מה יאכל – יכתוב. אין כותבים ספרים תפלין ומזוזות במועד ואין מגיהים אות אחת. רבי יהודה אומר: כותב אדם תפלין ומזוזות לעצמו.

א. יש מתירים כתיבה בשינוי, ויש חולקים (עתוס'; או"ח תקמה).

ב. תיקון טעות במגילת שיר השירים וכד' שקוראים בה במועד, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה לו, ב) לאסור, כיון שהמגילה כשרה עד שתחסר רוב אותיותיה (אך במגילת אסתר יש סוברים שיחיד לא יברך על קריאת מגילה שנחסרו בה תבות. ע' במובא במגילה יח). ואפילו נחסרה רוב אותיותיה אסור לתקנה משום שקריאת שיר השירים וכד' אינה חיוב ממש, ואין זה דומה לכתובת תפלין לעצמו להניחם במועד.

ד. אמר שמואל: מותר לארס אשה בחולו של מועד. אבל אין עושים סעודת אירוסין, שמא יקדמנו אחר ברחמים.

דף יט

- ל.ב. א. האם מותר במועד לכתוב תפלין ומזוזות לאחרים?
ב. האם טוהה אדם תכלת לציציתו במועד?

א. לדברי רבי מאיר, כותב אדם תפילין ומזוזות במועד לעצמו, ולאחרים – בטובה (אבל לא בשכר). רבי יהודה אומר: מערים ומוכר את שלו וכותב לעצמו. רבי יוסי אומר: כותב ומוכר כדרכו כדי פרנסתו. וכן הורה רב / רבה בר בר חנה לרב חננאל.

א. בתוס' כתבו שרבי יהודה אינו מתיר לכתוב לאחרים אפילו בטובה אם לא על ידי הערמה, ומחמיר הוא יותר מרבי מאיר.

ב. לפרש"י (והרא"ש ועוד) 'כדי פרנסתו' היינו להרווחה [ומותר מפני שהוא דבר מצוה]. ויש מפרשים דוקא כשאין לו מה יאכל (עתוס'). וכ"ד הרמב"ם ועוד).

ומבואר בראשונים שמותר לכתוב לאחרים אף שלא לצורך המועד. ויש שנתקשו בדבר, שלכאורה אין ראייה להתיר אלא לאחרים הצריכים לתפילין ולמזוזות במועד (ע' משכנתא יעקב או"ח לו; חדושים ובאורים).

ג. יש אומרים שלדעת תנא קמא במשנתנו, אין לכתוב אפילו לעצמו לצורך המועד. ויש אומרים שתנא קמא אסר רק בכותב לאחרים או להניח לאחר המועד (עתוס').

ב. נחלקו תנאים על טוויית תכלת לציצית במועד; יש מתירים רק בטוויית החוט על יריכו ללא אבן המכבדת וללא פלך, שמשנה מדרכו. ויש מתירים באבן, ויש מתירים אף בפלך. וכן אמרו בשם שמואל ורבי יוחנן להלכה.

אפשר דוקא תכלת התירו ללא שינוי, שהוא דבר מועט, אבל כל חוטי הציצית לא, וצריך לשנות (הגהות אשר"י).

התוס' צדדו (וכן נקט בשו"ע. ועט"ז תקמה סק"ה) שמא אין איסור אלא בכתיבת תפילין וטוויית חוטי הציצית, אבל לא בעשיית בתי התפילין [כלומר נתינת הפרשיות לתוכן ותפירתן, אבל עשיית הבתים עצמה, מעשה אומן גמור הוא ואסור. עפ"י חדושים ובאורים] והציצית [– תליית החוטים בבגד. חו"ב].

וכתיבה וטווייה שהותרו, דוקא בשלא כיוון מלאכתו במועד (הגהות אשר"י).

לג. א. מתי מבטל הרגל גזרת שבעה או גזרת שלשים, ומהו מהותו של ביטול זה?

ב. האם מקצת היום ככולו בשבעת ימי אבלות ובשלשים? ולמאי נפקא מינה?

ג. כמה זמן אסור האבל בגילוח?

ד. אבל שחל יום שלישי שלו להיות ערב הרגל – מה דינו?

א. תנן, הקובר את מתו שלשה ימים קודם לרגל (שהם עיקר האבילות לכמה דברים. תוס') – בטלה ממנו על ידי הרגל גזרת שבעה (אבל לא גזרת שלשים. וימי הרגל עולים למנין שלשים. עפ"י גמרא להלן). שמונה ימים לפני הרגל – בטלה ממנו גזרת שלשים (ומגלח בו ביום לכבוד יום טוב). לדברי רב ורב הונא, לא בטלו ממנו שלשים מכל וכל אלא תלויים ועומדים, שאם לא גילח ערב הרגל אסור לגלח אחר הרגל כל שלשים יום. ולדברי רב ששת בטלו השלשים לגמרי. וסייעו מתנא דברייתא כדעה ראשונה, ואילו אבא שאול מתיר לגלח לאחר הרגל. וכמותו פסק רב חסדא בשם רבינא בר שילא (כפירוש הר"ף והתוס').

התוס' נסתפקו האם גם לענין גזרת שבעה נחלקו אמוראים ולדעת רב לא בטלו הימים, שאם לא רחץ וכיבס ערב הרגל שוב לא ירחוץ אחר כך עד שייתמו שבעה, או שמא בזה הכל מודים שבטלו הימים [מלבד לענין דברים שבצנעה שנוהגים ברגל].

חכמים (כ) חולקים על תנא דמתניתין וסוברים שאפילו קיים אבלות יום אחד ואפילו שעה אחת, הרגל מבטל גזרת שבעה. רבא פסק הלכה כסתם מתניתין, ואולם רבי יוחנן ורבינא פסקו כדעה המקילה. וכן מסקנת ההלכה.

ודוקא אם נהג באבלות, אבל לא נהג, במזיד או בשוגג – לא, שלא יהא חוטא נשכר (ראב"ד וש"פ. והריטב"א לא כתב אלא הויד. והביא דעה שחולקת על עיקר דין זה). ואם היה אנוס בדבר יש מצדדים להקל (ע' בשו"ת מהרי"ק נג).

חל היום השביעי בערב הרגל; לחכמים, לא בטלה ממנו גזרת שלשים (כי עדיין לא נשלמה השבעה עד שנכנס הרגל), ולאבא שאול – בטלה, שסובר מקצת היום ככולו וכבר החלה אבלות שלשים. והלכה כאבא שאול.

לפירוש הרי"ט שבתוס', כשחל שביעי בערב הרגל אף לחכמים מותר לגלח ולכבס בערב לכבוד יום טוב.

ע"ע פרטים להלן כד.

ב. לאבא שאול, מקצת היום ככולו באבלות, ולכן יום שביעי עולה לכאן ולכאן כלומר גם לאבלות דשלשים, ונפקא מינה שהרגל מבטל גזרת שלשים כנ"ל. ולדבריו האבל שעמדו מנחמים מאצלו מותר ברהיצה (כן אמר רב עמרם אמר רב). וחכמים חולקים וסוברים שלא נשלמו ימי השבעה עד סוף היום השביעי.

ומודים חכמים כשחל שמיני שלו להיות בשבת ערב הרגל, שמותר לגלח בערב שבת.

לדברי אב"י, מודים חכמים לאבא שאול ביום שלשים, שאומרים מקצת היום ככולו. ולדברי רבא חולקים חכמים בזה ובזה, והלכה כאבא שאול ביום שלשים ואין הלכה כמותו ביום שבעה. ואילו נהרדעי אמרו הלכה כאבא שאול בזה ובזה [וכן מבואר להלן (כ): שבשמועה רחוקה שנוהגת אבלות יום אחד, מקצת היום ככולו].

וכן נקטו הפוסקים להלכה, מקצת היום ככולו בין בשבעה בין בשלשים. לדעת התוס' (והרא"ש (ל); וכ"ה בתשובת מהר"ם מרוטנבורג (פראג, תרמד) ובשו"ת הרשב"א ח"א תתו וח"ה קלג, ועוד), דוקא מקצת היום אבל מקצת הלילה אינו נחשב כיום שלם. והרמב"ן חולק (ע' בחדושי. וכן הקיל בזה רבנו תם. והריטב"א הביא בשם הרמב"ן שלילה אינו נחשב). ופסק בשלחן ערוך (יו"ד שצה, א) שאין מונים אלא לאחר הנץ החמה [ובשו"ת הרשב"א שם משמע שבידיעבד אומרים לאחר עלות השחר מקצת היום ככולו].

והמנהג להפסיק האבלות ביום השביעי לאחר התפילה. ויש סוברים דוקא אם היו אצלו מנחמים ועמדו, אבל אם לא היו מנחמים, צריך להשלים אבלותו עד סוף אותו היום (עפ"י ריטב"א. ועב"ה (תב).

יש שכתבו לענין תשמיש המטה להתיר מעיקר הדין במקצת הלילה (עפ"י שו"ת רדב"ז ח"ג תקנט; מצבת משה ו).

ג. האבל אסור לגלח כל שלשים יום. ולמדו זאת מגידול פרע שנאמר בנזיר שהוא שלשים יום.

א. כמה מהראשונים נקטו שאיסור גילוח כל שלשים מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא. ויש סוברים

שהוא איסור תורה (ערא"ש בראש הפרק בשם הראב"ד. וע' תורת האדם לרמב"ן דף סג).

ב. התוס' נקטו [דלא כהאור-זרוע (ח"ב תמו)] שאין איסור לאבל לשרק שערוניו לאחר שבעה,

ואינו דומה לנזיר לענין זה. וכ"כ מהר"ם מרוטנבורג ועוד. ויש מתירים אף בתוך שבעה (כן

כתב רבנו ירוחם בשם רש"י ועוד. וכן פסק השלחן-ערוך (שצ, ו) כדברי המיקל).

